

Aleg. 87.

Sprawozdanie

komisyi podatkowej o wniosku posła Abrahamowicza w przedmiocie wyłączenia wolnych od podatków części domów z katastru klasowo-domowego.

Wysoki Sejmie!

Sprawa reformy podatku domowego sięga długiego szeregu lat. Wnioski rządowe z roku 1869, 1874 i 1876, uchwały Izby poselskiej z r. 1875 i wnioski komisji podatkowej z 1877 r. to główne tej sprawy okresy, zmierzające bądź do całkowitej jak w roku 1875, bądź do częściowej jak w r. 1877 reformy podatku domowego. Charakter i doniosłość tych usiłowań występuje najjaśniej w zamierzonej w r. 1875 radykalnej reformie podatku domowego. Przerzucenie ciężarów podatkowych z miast najzamożniejszych, na miasta mniej zamożne, a przedewszystkiem na biedną ludność mieszkającą w chatach, nadaje tym usiłowaniom piętno właściwe.

Przy zastosowaniu oznaczonego w proponowanej ustawie minimum wartości użycia, które mówiąc nawiasem, dowolnie podwyższone być mogło, wzrósłby podatek klasowo-domowy w domach o jednej tylko izbie o 9%, przy dwóch izbach o 60%, przy trzech izbach o 140%.

Przytoczone cyfry wyjęte są ze znakomicie opracowanego sprawozdania mniejszości, którego referentem był ś. p. Kornel Krzczunowicz.

Ze wszystkich krajów wchodzących w skład Monarchii, opłaca Galicya najwyższy podatek klasowo-domowy, wynoszący podług dotychczasowego wymiaru 1,482.462 zł. Tylko Czechy zbliżają się do tej wysokości podatku z kwotą 1,238.839 zł., w żadnym zresztą kraju ciężar podatku nie dochodzi nawet połowy opłacanego w Galicyi podatku klasowo-domowego *).

*) Wykaz opłacanego podatku klasowo-domowego w poszczególnych krajach :

	Stosunek procentowy opłacanego podatku przypadający na domy o 1, 2 albo 3 izbach :
Galicya	1,482.462 zł. 90·1
Czechy	1,238.839 „ 60·3
Morawa	544.487 „ 77·5
Niższa Austria	420.755 „ 41·1
Wyższa Austria	416.906 „ 21·8
Styrya	337.287 „ 69·5
Bukowina	167.115 „ 90·8
Wybrzeże	153.585 „ 63
Kraina	139.5 4 „ 77·44
Szląsk	119.262 „ 70·9
Karyntya	108.020 „ 57·9
Salzburg	49.544 „ 22·9
Dalmacya	42.078 „ 69·2

Wysokość tego podatku, wymierzanego podług znamion obiektywnych nie wskazuje miary zamożności, ale raczej jak z bliższego rozpatrzenia cyfr wynika, daje obraz niedostatku i smutnych a tak dobrze nam znanych stosunków ekonomicznych kraju naszego.

Na 883.091 domów opłacających w Galicyi podatek klasowy, przypada 839.413 na domy o 1, 2 lub 3 izbach mieszkalnych. Tak więc bardzo przeważająca liczba domów opłacających podatek klasowy należy do właścicieli niezamożnych, walczących często z niedostatkiem. Wymowne te cyfry rzucają światło na nasze stosunki ekonomiczne, są one dowodem jak wielkie niebezpieczeństwo przeciążenia kryło się w dawniejszych usiłowaniach zmierzających do reformy podatku domowego a zarówno wskazówką, z jaką przezornością należało przystępować do reformy podatku, którego przeważny ciężar spada na najbiedniejszą ludność.

Ten wzgląd stał się myślą przewodnią dla członków Komisji podatkowej przy obradach nad przedłożeniem rządowem z 1880. r.

Zmniejszyć ciężar podatku klasowego dla najbiedniejszej ludności mieszkającej w chatkach o jednej tylko izbie, przyjąć progresyę stopniującą się w miarę zamożności, łagodną u dołu, silną u góry, było zadaniem komisji podatkowej.

W ten tylko sposób można było połączyć wzgląd na stosunki finansowe państwa i na położenie ekonomiczne upodatkowanych.

Ścisły związek podatku domowego z kończącą się reformą podatku gruntowego nie dozwalał dalszej zwłoki co do zmian koniecznych w podatku domowym, a nadto zdawało się rzeczą wskazaną usunąć groźbę tyle dla kraju naszego niebezpiecznych dawniejszych usiłowań, przez stanowcze załatwienie sprawy podatku klasowo-domowego. Projekt rządowy z 1880 r. uległ w komisji znacznej modyfikacji. Porzuciono myśl przeniesienia ciężarów z miast najzamożniejszych na miasta mniej zamożne, i na opłacających podatek klasowy, a natomiast obniżono wydatnie proponowany przez Rząd wymiar podatku, zwłaszcza w klasach najuboższych. Przeprowadzone zmiany w podatku klasowym opierając się na słusznych podstawach, dążą do sprawiedliwszego jak dotąd rozkładu i nie przeciążają upodatkowanych.

O ile jednak ustawa o podatku domowym z 9. lutego 1882 roku nie nakłada ani na państwo ani na kraj nasz zbyt ciężkich ciężarów, o tyle wykonanie tej ustawy mogłoby smutne spowodować następstwa, gdyby w sprzeczności z duchem i jasnym brzmieniem ustawy dążyć miało do celów fiskalnych.

Nieusprawiedliwione opodatkowanie wpisanych błędnie w katastrze klasowo-domowym, wolnych od podatku części domów, spowodowałoby wprawdzie znaczny wzrost dochodów państwa, ale przechodziłoby o wiele silną podatkową najbiedniejszą ludność, upadającą w trudnej walce o byt, jak tego wymownym dowodem jest niezmierny wzrost licytacji przymusowych w ostatnich latach.

Obowiązujące ustawy i przepisy nie pozostawiają żadnej wątpliwości pod względem przedmiotu podatku klasowo-domowego.

Patent cesarski z 23. Lutego 1820 roku oznacza wyraźnie, że tylko te części domów mogą być opodatkowane, które są zamieszkałe albo do mieszkania przeznaczone.***) Instrukcja klasyfikacyjna z 27. Lutego 1820. roku, uwydatnia w §. 9. jasne już same przez się postanowienia powołanego patentu. Gdyby jeszcze jakakolwiek pod tym względem pozostać mogła wątpliwość, to dekr. nadw. kanc. z 5. Marca 1822. roku musiałyby ją stanowczo usunąć.***)

***) §. 22. „Jako części mieszkalne do przeprowadzenia klasyfikacji zalicza się tylko takie pokoje i izby (Zimmer und Kammern), które są faktycznie zamieszkałe albo do mieszkania przeznaczone.“

****) „Wypływa z ducha a nawet z dosłownego brzmienia §. 9. instrukcji klasyfikacyjnej, że części mieszkań, które mają służyć za podstawę do zastosowania taryfy, muszą być mieszkalne z powodu, że część nie-mieszkalna, ani zamieszkała, ani do mieszkania przeznaczoną być nie może. O ile zatem w budynkach do klasyfi-

Dekret rządowy z dnia 2. Grudnia 1836. r. odpowiada wprost na skierowane do Wys. Rządu pytanie, czy komory mają być zaliczone do części mieszkalnych, chociażby były przeznaczone na skład produktów rolniczych, w następujący sposób: „Wśród istniejących stosunków i przy zupełnej jasności ustawy, wyłącznie takie lokalności w klasyfikację wliczone być mogą, które są faktycznie zamieszkałe, albo faktycznie do mieszkania przeznaczone.“

Komisya podatkowa wyraża przekonanie, że użyty w patencie z roku 1820. i w instrukcyi klasyfikacyjnej wyraz „Kammer“ nie odpowiada pojęciu komory, ale raczej izby mieszkalnej. Bliższe określenie instrukcyi klasyfikacyjnej do §§. 2, 3, 5 i 9 wskazuje w ustępie odnoszącym się do przyległości zamków, że słowo „komora“ byłoby w tym wypadku błędnie użyte i że chodzi tu raczej o izby przeznaczone dla służby w przeciwstawieniu do pokoi zamieszkałych przez właścicieli zamków. Z §. 22 ces. patentu z d. 23. Lutego 1820 r. i z §. 9 instrukcyi klasyfikacyjnej wypływa jasno, że słowo „Kammer“ wzięte jest w znaczeniu części domu zamieszkałej albo do mieszkania przeznaczonej. Inne jest znaczenie naszego wyrazu „komora“, który jak wskazują stosunki faktyczne, określa raczej lokalność przeznaczoną na skład narzędzi i produktów rolniczych. Wiadomo powszechnie, że komory należące do chat włościańskich, ani zamieszkałe, ani do mieszkania przeznaczone nie są, że zatem w myśl powołanych, obowiązujących ustaw i przepisów, mają pozostać wolne od podatku. Tak więc jedynie przez błędną interpretację ustaw obowiązujących, wpisano w katastrze klasowo-domowym w rubryce „części mieszkalne“, komory domów należących do najniższych klas taryfy podatkowej.

Jeżeli się uwzględni, że z ogólnej liczby domów, opłacających w naszym kraju podatek klasowy, wynoszącej 886.490, przypada na chaty o 1, 2 lub 3 izbach mieszkalnych 839.413, to okaże się jasno ogromna doniosłość zaliczenia komór do części mieszkalnych.

Wykazano już w tem sprawozdaniu, że ze wszystkich krajów opłaca Galicya najwyższy podatek klasowo-domowy, wynoszący 1,482.462 zł.

Z całej należytości podatkowej wypada na chaty o 1, 2 lub 3 izbach 1,335.698 zł., t. j. 90·1%, na wszystkie inne domy opłacające podatek klasowy tylko 146.764 zł., t. j. 9·9%. Wiadomo, że chaty włościańskie bez komory należą prawie do wyjątków, że więc w regule przez zaliczenie komór do części mieszkalnych pociąga się bez podstawy prawnej najbiedniejszą ludność do ponoszenia ciężarów, przechodzących jej siłę podatkową.

Zniżenie które w myśl ustawy z roku 1882. miało objąć znaczną ilość domów stanie się wyjątkiem, podwyższenie przy chatach o dwóch izbach mieszkalnych mające w stosunku dotychczasowego podatku (1 zł. 63¹/₂ ct.) wynosić (1 zł. 70 ct.) 4%, podniesie się przez doliczenie komory do 30% (2 zł. 10 ct.), a przy chatach o 3 izbach zamierzone w ustawie podwyższenie o 30% (2 zł. 10 ct) podniosłoby się przez zaliczenie komory do niesłychanej wysokości, wynoszącej więcej jak 200% (4 zł. 90 ct.) opłaconego podatku. To podwyższenie opłacanego dotychczas podatku klasowego potęguje się jeszcze wielką doniosłością dodatków, które w przeważnej części gmin wynoszą więcej jak 100% podatków stałych.

Reforma której wykonanie odbiega tak daleko od ducha i brzmienia ustawy, przestaje być łagodną i sprawiedliwą a staje się bezwzględna i przeciążająca.

Do takich konsekwencji prowadziłoby zaliczenie wolnych od podatku części domów do katastru klasowo-domowego.

Przy rozprawach komisji podatkowej w Izbie deputowanych Rady państwa nad kodyfikacją ustawy, usiłowano określić pojęcie części mieszkalnej jako przedmiotu podatku kla-

kacyi przeznaczonych znajdują się takie części, które same przez się, bez względu na stosunki czasowe, nie są mieszkalne, muszą one być wyłączone, a tylko te części do zastosowania taryfy przeznaczone być powinny, które absolutnie za mieszkalne uważać można.“

sowo-domowego. Usiłowanie to było spowodowane obawą, ażeby przy wykonaniu ustawy nie wliczono wolnych od podatku części domów do katastru klasowo-domowego. Z powodu jednak zupełnej jasności przytoczonych wyżej ustaw i postanowień, i po stanowczem oświadczeniu rządu, wpisaniem za uchwałą komisji do protokołu, że wyrażone obawy nie mają żadnej podstawy i że wolne od podatku części domów do klasyfikacji przy nowej taryfie, bez naruszenia ustawy wciągnięte być nie mogą, ograniczyła się komisya na przytoczeniu w ustawie §. 22. ces. pat. z 23. Lutego 1820 r.

Tak więc ustawa z 9. Lutego 1882 r. nie tylko nie osłabia ale jeszcze uwydatnia przytoczone postanowienia obowiązujące.

Nie ulega wątpieniu, że Wys. Rząd w przedłożonych Radzie państwa w r. 1880. wnioskach dążących do zmiany podatku domowego uwzględniał zawsze, zgodnie z obowiązującymi ustawami wolne od podatku części domów. Okazuje się to nie tylko z przytoczonego wyżej oświadczenia rządu złożonego w komisji podatkowej, ale nadto z wykazów przez Wysoki c. k. Rząd komisji podatkowej przedłożonych, preliniujących nadwyżkę dochodów państwowych w poszczególnych krajach, a któreto wykazy służyły komisji podatkowej za podstawę do ułożenia taryfy podatku klasowo-domowego ****).

****) Wykaz nadwyżki dochodów państwowych w poszczególnych krajach ułożony na podstawie wniosków komitetu ściślejszego komisji podatkowej przedstawia w Galicyi następujący stosunek:

podatek dotychczasowy	z tego przypada na domy o 1, 2 albo 3 izbach	na wszystkie inne domy
1,482.462	1,335.698	146.764
na podstawie wniosków komitetu ściślejszego		
1,589.542	1,394.954	194.588.

Podwyższenie podatku klasowo-domowego miało wynosić podług przytoczonego wykazu rządowego w naszym kraju 107.080 zł.

Proponowana przez komitet ściślejszy taryfa została jednak znacznie zmodyfikowaną uchwałami komisji i Izby poselskiej Rady państwa.

Dwie klasy zostały podwyższone
mianowicie III. klasa ze 140 do 150
IV. klasa ze 100 do 125
natomiast obniżono VIII. kl. z 38 zł. do 30 zł.
IX. kl. z 26 zł. do 20 zł.
X. kl. z 16 zł. do 15 zł.
XI. kl. z 11 zł. do 10 zł.
XII. kl. z 7 zł. do 5 zł. 50 ct.
XIII. kl. z 5 zł. do 4 zł. 90 ct.

Podwyższenie w III. i IV. klasie odnosi się w naszym kraju do 208 domów, niżenie obejmuje około 29.000 domów i wynosi około 40.000 zł.

Do załączonego wykazu dodaje rząd uwagę, że z powodu zniesienia istniejącej w dotychczasowem opodatkowaniu różnicy między domami poziomymi i piętrowymi przytoczone cyfry są tylko apodyktywne i nie dają ścisłej podstawy do obliczenia rezultatu finansowego.

Ta uwaga znajdująca zupełne uzasadnienie w wielu innych krajach, ma małą doniosłość dla Galicyi z powodu, że różnica między domami piętrowymi i poziomymi w dotychczasowem opodatkowaniu, nie odnosi się do klas najniższych, mianowicie do klasy XI i do klasy XII.

W klasie XII. wynosi liczba domów w Galicyi 839.413. W klasie XI. 20.108.

Opłacany podatek dotychczasowy w klasie XII. wynosi	.	.	.	.	1,335.698 zł. w. a.
w klasie XI. „	.	.	.	.	98.529 „ „
				razem	1,434.227 zł. w. a.

W stosunku do całej sumy dotychczasowego podatku klasowo-domowego wynosi opłacany podług dawnej taryfy podatek w klasie XI. i XII. 96.6%.

Niepewność obliczenia przedłożonego przez rząd może się zatem w Galicyi odnosić tylko do 3.4% opłacanego dotychczas podatku klasowo-domowego. Liczba domów piętrowych opłacających podatek klasowy wynosi w Galicyi tylko 3.718.

Zaliczenie komór do katastru klasowego, które ani zamieszkane ani do mieszkania przeznaczone nie są, naruszałoby obowiązujące ustawy, sprzeciwiałoby się wręcz jawnie wypowiedzianym, w protokołach komisji i w wykazach rządowych stwierdzonym zamiarom Wysokiego Ministerstwa skarbu i sprowadziłoby zupełny przewrót w rozkładzie ciężarów. Wśród takich stosunków podwyższenie podatku idące w setki tysięcy a obciążające najbiedniejszą ludność ponoszącą 90·1% ogólnej sumy podatku klasowo-domowego, może mieć doniosłość socyjalną i do smutnych prowadzić następstw. Komisja podatkowa sądzi, że jedyna wadliwość katastru spowodować mogła niewłaściwe zaklasowanie sprowadzające tak groźne następstwa, i wyraża przekonanie że Wysoki c. k. Rząd zgodnie z obowiązującymi ustawami i przepisami wyłączy z katastru klasowo-domowego wolne od podatku części domów, a dążąc zawsze do sprawiedliwego rozkładu ciężarów, usunie wszelką podstawę do słusznych zażaleń.

Komisja podatkowa wnosi :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

Wzywa się c. k. Rząd, aby na mocy obowiązujących ustaw i przepisów, przeprowadził z urzędu wyłącznie z katastru klasowo-domowego wolnych od podatku części domów, i na tej podstawie zarządził wydanie arkuszy płaćniczych.

We Lwowie dnia 28. Września 1882.

Przewodniczący
Russocki.

Sprawozdawca
Alfons Czaykowski.

